

Apskritojo stalo diskusija

„Kurį sezoninį laiką pasirinkti – vasaros ar žiemos?“

2018 m. lapkričio 19 d.

Viešbutis „Artis“, Totorių g. 23, Vilnius

KONTEKSTAS

Susitarimai dėl sezoninio laiko keitimo Europos Sąjungoje (toliau – ES) egzistuoja nuo devintojo XX a. dešimtmečio, šiuo metu jie reglamentuojami Direktyva 2000/84/EB. Direktyvoje nustatytos valstybių narių prievolės pereiti prie vasaros laiko paskutinį kovo sekmadienį ir grįžti prie žiemos laiko paskutinį spalio sekmadienį. Atsižvelgusi į 2018 m. vasario mėn. Europos Parlamento (toliau – EP) rezoliuciją, Suomijos ir Lietuvos prašymus, Europos Komisija (toliau – EK) inicijavo viešąsias konsultacijas, kad būtų išsiaiškinta Europos piliečių ir kitų suinteresuotųjų subjektų nuomonė apie sezoninį laiko keitimą. Elektroninės apklausos metu, vykdytos 2018 m. liepos 4 d. – rugpjūčio 16 d., iš viso buvo gauta 4,6 mln. atsakymų – iki šiol daugiausiai per visą EK viešųjų konsultacijų istoriją. 84 % (Lietuvoje 91 %) respondentų palaikė sezoninio laiko keitimo atsisakymą. 2018 m. rugsėjo mėn. EK pateikė pasiūlymą ES teritorijoje panaikinti sezoninį laiko keitimą. Šiuo metu vyksta derybos tarp valstybių narių ir EP dėl to, ar reikėtų ir nuo kurių metų būtų galima atsisakyti sezoninio laiko keitimo. Tuo tarpu sprendimą, kurį laiko režimą nustatyti kaip nuolatinį, turėtų priimti kiekviena šalis narė individualiai. 2018 m. spalio pabaigoje Lietuvoje pradėta vykdyti reprezentatyvi visuomenės nuomonės apklausa, kuriam nuolatiniam laikui – vasaros ar žiemos – šalies gyventojai norėtų teikti pirmenybę. Kartu inicijuotos viešosios konsultacijos su ministerijų atstovais bei jų kuruojamų sektorių, kuriuos labiausiai paveiktų būsimi pokyčiai, suinteresuotomis šalimis. Konsultacijos vyko apskritojo stalo diskusijos forma. Diskusijų ir apklausos rezultatai bus naudojami galutiniam sprendimui dėl nuolatinio laiko pasirinkimo Lietuvoje priimti.

Konsultacijų vykdymo veikla atitinka 2018 m. sausio 16 d. LR Vyriausybės kanclerio įsakymu Nr. V-11 patvirtinto LR Vyriausybės kanceliarijos 2018–2020 metų strateginio veiklos plano programos „Efektyvus sprendimų priėmimas, veiklos ir pokyčių valdymas“ 01 Tikslu „Užtikrinti ilgalaikių valstybės tikslų (prioritetų) ir Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimą“ 01-02 Uždavinio „Užtikrinti Vyriausybės programą atitinkančių, savalaikių ir teisėtų sprendimų svarstymą ir Vyriausybės sprendimų vykdymą vietos savivaldybėse“ 01-02-04 Priemonę „Diegti bendrąją konsultavimosi su visuomene praktiką“. 2020 m. įvykdytų konsultacijų pagal konsultavimosi su visuomene standartą skaičius – 45 konsultacijos.

APSKRITO STALO DISKUSIJOS TIKSLAS

Surinkti suinteresuotų šalių nuomones ir argumentus, kuris sezoninis laikas (vasaros ar žiemos) turėtų būti pasirinktas, ir išgirsti pasiūlymus, kaip galima būtų prisitaikyti prie būsimų pokyčių.

DALYVIAI

LR švietimo ir mokslo, LR sveikatos apsaugos ir LR žemės ūkio ministerijų atstovai, suinteresuotų šalių ir socialinių partnerių subjektai (iš viso – 27).

PROGRAMA

Apskritojo stalo diskusijos vyko atskirai dviejose grupėse. Pirmoji dalis buvo skirta LR švietimo ir mokslo ministerijos ir LR sveikatos apsaugos ministerijos pakviestiems suinteresuotų šalių atstovams, o antroji – LR žemės ūkio ministerijos suinteresuotoms grupėms. Pirmoje dalyje be

ministerijų darbuotojų taip pat dalyvavo Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro, Muzikos ir meno mokyklų vadovų asociacijos, Vilniaus universiteto, Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centro, Higienos instituto atstovai. Antroje diskusijos dalyje be LR žemės ūkio ministerijos darbuotojų taip pat dalyvavo Lietuvos žemės ūkio bendrovių asociacijos, VĮ „Pieno tyrimai“, AB „Kiaulių veislininkystė“, Gyvulių produktyvumo kontrolės, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Veterinarijos akademijos atstovai.

Kiekviena diskusija prasidėjo trumpu įvadiniu pranešimu, po kurio sekė diskusijų sesija. Diskusijos metu buvo aptariami vasaros ir žiemos laiko režimų privalumai bei trūkumai atskiriems sektoriams, prisitaikyti prie galimų pokyčių reikalingos priemonės, valstybės parama.

I DALIS | LR ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA BEI LR SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA

IVADINIS PRANEŠIMAS

Higienos instituto atstovė Raimonda Janonienė apžvelgė užsienio šalyse per pastaruosius 20 metų atliktų mokslinių tyrimų, kuriuose nagrinėjama vasaros laiko įvedimo / atšaukimo įtaka sveikatai, rezultatus. Pasak jos, šis objektas nėra pakankamai ištirtas, o tyrimų rezultatai kontraversiški.

Tyrimų apibendrinimas: pastebima, kad laiko keitimas apskritai neigiamai veikia miego trukmę, kokybę ir efektyvumą bei, nors ir trumpam laikotarpiui, sutrikdo žmogaus biologinį laikrodį. Nors tyrimai rodo, kad įvedus vasaros laiką sergamumas ūmiu miokardo infarktu išauga, tačiau jų rezultatai nėra statistiškai patikimi. Vasaros laiko įvedimas nedaro reikšmingos įtakos nelaimingų atsitikimų dažnio padidėjimui darbe ar keliuose, vis dėlto yra tyrimų, kuriuose nustatytas reikšmingas nelaimingų atsitikimų keliuose ir autoįvykių sumažėjimas vakarams tapus šviesesniais. Taip pat nustatyta, kad vasaros laikas nežymiai didina vaikų fizinį aktyvumą ir kai kuriose šalyse mokslininkai rekomenduoja šią priemonę dėl visuomenės sveikatos pagerinimo. Remiantis tyrimų rezultatais, psichikos sveikatai vasaros laiko įvedimas / atšaukimas reikšmingo poveikio neturi.

DISKUSIJA

Vasaros laikas

Privalumai | (i) šviesesni vasaros vakarai skatina moksleivių fizinį aktyvumą ir leidžia jiems daugiau laiko skirti neformaliems užsiėmimams lauke (pvz., krepšiniui, futbolui ir pan.); (ii) moksleivių kelionė namo vakarais tampa saugesnė.

Trūkumai | (i) dėl tamsių rytų viduržiemį galimai sumažėtų ikimokyklinio ir jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų aktyvumas pirmose pamokose, jie dar būtų mieguisti; (ii) silpnesnis vairuotojų ir pėsčiųjų budrumas tamsesniais žiemos rytais galėtų pabloginti eismo saugumą; (iii) žiemą aktyvią ryto dalį tektų pradėti dar tamsoje, nors būtent rytai yra darbingiausias metas didesnei daliai visuomenės.

Žiemos laikas

Privalumai | (i) šaltuoju metų laiku lengviau atsikelti su šviesa; (ii) saugesnis eismas žiemos rytais dėl ankstyvesnės šviesos; (iii) žiemos (juostinis) laikas yra artimiausias astronominiam laikui ir labiau atitinka gamtos ciklus, o žmogaus biologinis laikrodis natūraliai reaguoja į pasikeitimus gamtoje; (iv) didesnę mokslo metų dalį (5 mėn.) naudojamas žiemos laikas, todėl mokyklų bendruomenės yra labiau prisitaikiusios prie jo; (v) dėl ankstyvesnio saulėlydžio žiemos laiku vasarą vaikai greičiau užmiega, jiems lengviau laikytis dienos režimo.

Trūkumai | (i) nereikalingas ir neišnaudojamas šviesus paros metas vasaros rytais, kai aušta 3–4 val. ryto; (ii) žiemos metu moksleiviai po pamokų nespėja grįžti namo su šviesa; (iii) daugiau tamsaus darbingo paros meto vasarą neigiamai veikia žmogaus psichikos sveikatą, žmonės jaučiasi labiau prislėgti, daugiau laiko praleidžia namuose, bijo nelaimingų atsitikimų; (iv) dėl ankstyvesnės tamsos vasaros ir žiemos periodais galimai pablogėtų eismo saugumas vakare; (v) vyresnio amžiaus žmonių grupėje gali sumažėti fizinis aktyvumas ir kilti traumų tamsiuoju paros metu rizika.

Prisitaikymo priemonių ir valstybės paramos poreikis

Vasaros laikas | (i) aiškios rekomendacijos tėvams dėl moksleivių dienos režimo laikymosi; (ii) metodinės rekomendacijos, kaip organizuoti pirmas pamokas mokyklose žiemą, kad moksleiviai nebūtų tokie mieguisti; (iii) higienos normų, susijusių su pamokų trukme, peržiūrėjimas; (iv) papildomas finansavimas galimai didesnei neformaliojo ugdymo paslaugų po pamokų paklausai dėl šviesesnių vakarų; (v) moksleivių užimtumo užtikrinimas prieš pamokas (pvz., pamokų ruošą, mankštą, saugi priežiūra).

Žiemos laikas | (i) investicijos į eismo saugumą, kelių, gatvių, kiemų, sporto aikštelių pakankamo apšvietimo užtikrinimas; (ii) nuolatinis moksleivių ir tėvų švietimas saugaus elgesio keliuose tema, vairavimo kultūros gerinimas.

Bendros priemonės | (i) lankstus darbo grafikas darbuotojams (pvz., darbo dienos pradžia: 7.00–9.00 val.); (ii) poilsio galimybių ir tam skirtų erdvių darbo vietose sukūrimas tiek valstybinėse, tiek

privačiose įstaigose (Švedijos ir Danijos geroji praktika); (iii) bendra komunikacijos apie būsimus laiko pokyčius strategija ir koordinuotas jos vykdymas visų ministerijų lygiu; (iv) diskusijos mokyklos bendruomenėse dėl pamokų pradžios laiko (pvz., nuo 7.30 ar 9.00 val. vietoje 8.00 val.).

II DALIS | LR ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

IVADINIS PRANEŠIMAS

Ministerijos Gyvulininkystės ir veislininkystės skyriaus vedėjas Arūnas Šileika pristatė Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto 2016 m. sausio mėn. atliktos apklausos dėl šiuo metu galiojančios direktyvos dėl vasaros laiko susitarimų nuostatų poveikio žemės ūkio sektoriui rezultatus. Buvo apklaustos žemės ūkio gamintojus vienijančios organizacijos ir žemės ūkio sektorių tyrinėjančios mokslo įstaigos. 56 proc. respondentų laikėsi nuomonės, kad Lietuvoje tikslingiausia įvesti vasaros laiką paskutinį kovo sekmadienį ir jį palikti nuolat. Didžioji dalis (73 proc.) apklausos dalyvių buvo įsitikinę, kad vasaros laiko pasirinkimas nuolatiniu neturės įtakos nei energijos suvartojimui žemės ūkio sektoriuje, nei šio sektoriaus darbuotojų darbingumui (64 proc. apklaustųjų).

DISKUSIJA

Vasaros laikas

Privalumai | (i) geriau išnaudojamas šviesus paros metas vasarą, ypač dirbant laukuose, statybose darbas būna produktyvesnis ir saugesnis; (ii) vasaros laikas palankesnis augalininkystės sektoriui dėl pesticidų purškimo režimo (vasaros vakarais purškimas gali būti vykdomas dienos šviesoje ilgesnį laiką); (iii) vėliau temstant kaimo vietovėse gyventojai vakarais jaučiasi saugiau; (iv) šviesesniais vakarais mažesnis laukinių žvėrių keliuose pavojus; (v) ilgesnis šviesus vakaras patogesnis tiems, kurie užsiima mėgėjiška žūkle.

Trūkumai | Diskusijos metu nebuvo identifikuoti.

Žiemos laikas

Privalumai | žiemos (juostinis) laikas atitinka biologinį žmogaus laiką.

Trūkumai | Diskusijos metu nebuvo identifikuoti.

Prisitaikymo priemonių ir valstybės paramos poreikis

Diskusijos metu nebuvo identifikuota.

IŠVADOS

LR švietimo ir mokslo ministerijos, LR sveikatos apsaugos ministerijos ir jų suinteresuotų šalių atstovams diskusijos tema buvo aktuali: pateikta daug argumentų tiek už vasaros, tiek už žiemos laiko paskelbimą nuolatiniu. LR žemės ūkio ministerija akcentavo, jog laiko pasirinkimas neturi reikšmingos įtakos šio sektoriaus darbui ir produktyvumui.

Abiejose diskusijose buvo konstatuota, kad labiausiai nepriimtinas ir daugiausiai sunkumų keliantis yra pats sezoninis laiko kaitaliojimas 2 kartus per metus. Taip pat buvo pabrėžta, kad sprendimą dėl nuolatinio vasaros ar žiemos laiko įsivedimo būtina derinti su kaimyninėmis šalimis.

KONTAKTAI

Detalesnė informacija:

- Gitana Vaškeliėnė, el. p. gitana.vaskeliene@lrv.lt, tel.: +370 70 663 976;
- Greta Juodokaitė, el. p. greta.juodokaite@lrv.lt, tel.: +370 70 663 763.

DAUGIAU INFORMACIJOS

Norėdami sužinoti daugiau apie galimybes įsitraukti į viešojo valdymo procesą (dalyvauti viešosiose konsultacijose), sekite naujienas:

- Facebook paskyroje „Piliečių ministerija“ | <https://www.facebook.com/pilieciuministerija/>
- LR Vyriausybės internetiniame puslapyje | <https://epilietis.lrv.lt/lt/>